

NECCÂR ZÂDE RIZÂ DİVÂNI'NDA BEŞİKTAŞ SEMTİ

*Mehmet ÖZDEMİR**

ÖZET

Neccârzâde Rızâ, klasik edebiyatımızın şâirlerinden biri olup 18. yy. sonlarında İstanbul'da yaşamıştır. Tekke kültürüyle yetişen şâirin aynı zamanda iyi bir dînî eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Neccârzâde, Hz. Peygamber'e yazdığı na' tleriyle tanınmıştır.

Şâirin buradaki yazıya mevzu olan yönü ise, onun Beşiktaş semti için yazdığı şiirleridir. Hayatı İstanbul'un Beşiktaş semtinde geçen şâir -bu semt için yazdığı şiirlerinden de anlaşıldığı üzere- semte derin bir hayranlık duymaktır.

Edebiyatımızda bir semtin güzelleri ve güzelliğini övgü için yazılan ve şehrengiz olarak adlandırılan şiirler, başka şâirler tarafından yazılmıştır. Şâirin bu makaleye konu olan şiirleri, Beşiktaş semtinin tarihi ve yaşadığı devrin kültürü hakkında bilgi vermesi bakımından önemli bir hususiyet taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Beşiktaş, Divan şiiri, Şehrengiz, Neccârzâde, İstanbul.

ABSTRACT

Neccar-zâde was a poet in "divan" movement who had lived in İstanbul during the late 18 th century. He was known by his notes written about the prophet Mohammed. He received very good religious trainmy. His values were. Shaped by "tekke" culture.

This japer deals with his poems written for a femeurs district of İstanbul, navelly Beşiktaş. Where he sgant Mustafa his life. A seen in his poems, he had deep feelings about the town of Beşiktaş.

În the litaratüre, poems written for a porticular town or place were called "şehr-engiz" and example, of such poems are useful to understand the culture a and life style of the town during late 18 th century.

Key Words: Beşiktaş, Divan şiiri, Şehr-engiz, Neccârzâde, İstanbul.

* Öğretim Görevlisi, AKÜ Uşak Eğitim Fakültesi

Neccâr-zâde Rızâ¹'nın asıl ismi Rızâüddin Mustafa'dır. H.1090/M.1769'da İstanbul'un Beşiktaş semtinde doğdu.² Babasının adı İbrahim olup aslen Şebinkarahisarlıdır. İbrahim Efendi, katıldığı seferlerde, karşılaşılan nehirlerden top geçirmek için, tamiri icap eden köprülerin inşâsı ve onarılmasında gösterdiği maharetten dolayı -asıl mesleği marangozluk olmadığı halde- arkadaşları tarafından kendisine "neccâr"³ ünvanı verilmiştir.⁴

Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre Neccâr-zâde Rızâ, devrinde iyi bir tahsil görmüş, sarf ve nahiv ilminde hatırı sayılır bir seviyeye ulaşmıştır. Divanında Arapça-Farsça ifadeleri, terkipleri, dînî terimleri, tasavvufî kavramları ve mazmunları kullanmadaki mahareti; âyet ve hadislere vukûfu, şâirin ilmî mertebesinin ileri seviyede olduğunun işareti olarak düşünülebilir.

Rızâ on yedi yaşında geldiğinde, Sinan Paşa Medresesi'nde okurken, Üsküdarlı Aziz Hüdâyî Mahmud Efendi'nin dergâhında Odabaşı Şeyhi demekle meşhur Fenâyî Mustafa Efendi'nin derslerine de devam edip Celvetî tarikatına intisap etmiştir.⁵ Yine bu sıralarda Beşiktaş Mevlevîhânesinde post-nişîn olan Şeyh Mehmed Efendi'nin sohbetlerine katılıp Mesnevî-i Şerîf okumuştur. Moskof harbine iştirak edip zaferden dönerken, Osmanlı Ordusu'ndan merhum Telhîsî Abdurrahman Ağa ile Edirne'ye gelmiştir. Burada Nakşibendî tarikatı şeyhlerinden Arab-zâde Hoca Muhammed İlmî Efendi'nin sohbetlerine katılmış ve bir müddet ondan sülûk-ı Nakşibendiyye'nin esaslarını öğrenip icaplarını yerine getirdikten

¹ Neccâr-zâde Rızâ hakkında bkz: Ahmed Nüzhet Efendi, *Menkibe-i Evliyâyîyye fî-Ahvâl-i Rızâyîyye*, Matbaa-i Âmire, Litografya Destgâhu, İst., 1272/1855, s.67; Sâlim, *Tezkiretü's-Şuarâ*, İkdâm Matbaası, İst. H.1315/M.1897 s.305; Safâyî Mustafa, *Nuhbetü'l-Âsâr min-Fevâ'idü'l-Eş'âr*, Süleymaniye Ktp. Esad Ef. 2549, yk.110a -110b; Râmiz, *Âdâb-ı Zurâfâ*, Haz: Sâdık Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara, 1994, s.132; Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî C. IV*, Matbaa-i Âmire, İst., H.1308/M. 1889, s. 429; Muallim Nâci, *Osmanlı Şâirleri*, Haz: Yrd. Doç. Dr. Cemal Kurnaz, K.B. Yay. Ank., 1986, s.154; Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri C.II*, Matbaa-i Âmire, İst., H.1333/M.1914, s.187; Şemseddin Sâmi, *Kâmûsu'l-A'lâm C.III*, Tıpkıbasım, Kaşgar Neşriyat, Ank., 1996, s. 1285

² Sâlim, *a.g.e.*, İkdâm Matbaası, İst. H.1315/M.1897, s. 305; Safâyî Mustafa, *a.g.e.*, yk.110a -110b; Râmiz, *a.g.e.*, s.132; Mehmed Süreyyâ, *a.g.e.*, Matbaa-i Âmire, İst., H.1308/M. 1889, s. 429

³ neccâr: (a. isim, necr'den): 1. dülger. 2. marangoz; Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 1999, s. 815

⁴ Ahmed Nüzhet Efendi, *a.g.e.*, s.67

Muallim Nâci, *a.g.e.*, s.154

⁵ Ahmed Nüzhet, *a.g.e.*, s. 68; Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, s.187; Safâyî Mustafa, *a.g.e.*, yk.110a, 110b

sonra H.1123/M.1711 senesi Şevval ayının üçüncü gününde icazetnâme almıştır.⁶

Emr-i hilâfeti aldıktan bir yıl sonra (H.1124/M.1712) İstanbul'a dönerek Kaptân-ı Deryâ Sinan Paşa'nın Beşiktaş'ta yaptırdığı zaviyeye şeyh⁷, daha sonra Beşiktaş'ta Sinan Paşa tekkesinde post-nişîn olmuştur.⁸

Şâirin Beşiktaş'taki dergâha şeyh olduğunu imâ eden ve kendi ağzından delil teşkil eden beyitler de vardır. Şu beyitte Neccârzâde, kendisinin tekkeye şeyh olmasıyla, onu sevenlerin bu durumdan memnun olduklarını ifade etmektedir:

Rızâ bu tekye-i hâlet-fezâda şeyh olalı

Pür itdi âlemi gülbang-ı hây u hûy-ı neşât

Neccârzâde Rızâ, Divan'ındaki manzumelerinde "Beşiktaş" adını sekiz yerde kullanmış, hatta iki manzumesinde tamamıyla Beşiktaş'ı ve güzelliklerini anlatmıştır: (Tuhfetü'l-İrşâd-40. Gazel, Vâridât-ı Gaybiyye-IX. Kaside)⁹

Neccârzâde Divânı'nında, şâirin Nakşî-meşreb olduğuna işâret eden pek çok beyit hatta başlı başına Nakşîliği ve bu tarikatın kurucusu ünlü mutasavvıf Şâh-ı Nakşibend'i medh eden mazumeler vardır (Tuhfetü'l-İrşâd-24 ve 29.Gazeller).¹⁰

Neccârzâde Rızâ, H.1157/M.1744 senesinde hastalanmış, hastalığı sırasında yanında bulunanlara, şu anda defnedilmiş olduğu yeri göstererek "Âzim-i semt-i bekâ oldukta beni bu mahalle defn idesiz." diye vasiyet etmiştir.¹¹

H.1159/M.1746 senesi Muharrem ayının 13. günü hastalığı ağırlaşır, 16. günü de vefat eder.¹² Neccârzâde Rızâ, vasiyet ettiği yere defnedilir. Türbesi, İstanbul'un Beşiktaş semtindedir.¹³ Ölüm tarihine istinaden

⁶ Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, s.187; Sâlim, *a.g.e.*, s.305 ; Ahmed Nüzhet, *a.g.e.*, s.72; Râmiz, *a.g.e.*, s. 132

⁷ Mehmed Süreyyâ, *a.g.e.*, s.429; Safâyî, *a.g.e.*, yk.166; Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, s.187; Sâlim, *a.g.e.*, s. 305; Ahmed Nüzhet, *a.g.e.*, s.75; Râmiz, *a.g.e.*, s.132

⁸ Şemseddin Sâmî, *a.g.e.*, s. 1285

⁹ (a) *Neccâr-zâde Rızâ Dîvânı*, Süleymaniye Ktp. Hâlet Ef. 656, 655; Sülemâniye Ktp. Hacı Mahmud Ef. 3595, 3559; Süleymaniye Ktp. Selimağa Kit.919; Millet Ktp. Pertev Paşa Kit. 411; Ün. Ktp. Ty. 2880, 2899; Topkapı Sarayı Ktp. Revan Köşkü 821

(b) *Neccâr-zâde Rızâ Dîvânı*, İst. 1262

¹⁰ *Neccâr-zâde Rızâ Dîvânı* (a); *Neccâr-zâde Rızâ Dîvânı*(b), İst. 1262

¹¹ Ahmed Nüzhet, *a.g.e.*, s.108

¹² Şemseddin Sâmî, *a.g.e.*, s. 1285; Râmiz, *a.g.e.*, s.132; Muallim Nâcî, *a.g.e.*,s. 154

¹³ Mehmed Süreyyâ, *a.g.e.*, s.429

“Nakşibendî-i Beşiktaşî” ve “Âh göçdü Rızâ veliyyu’llah” mısraları ile tarih düşürülmüştür.¹⁴

Güzelliği ile Neccâr-zâde’yi de cezbeden Beşiktaş’ın daha önceki ismi “Lasinion” dur. Yüksek bir tepesinde Selçuk Sultan tarafından yaptırılan bir câmi vardır. Daha sonra IV. Mehmed’in dârüssaâde ağası Abbas Ağa tarafından tamir ettirilen bu câmiye Abbas Ağa Câmii adı verilmiştir. Beşiktaş’ta doğan Sultan I. Ahmed buraya bir saray, Sultan IV. Mehmed 1678’de 625.000 akçe vererek bir kasr-ı zîbâ, I. Mahmud ise burada yirmi iki sütunlu bir kasr-ı dilârâ yaptırmıştır. Damad İbrahim Paşa tarafından eşi Fatma Sultan’a tahsis edilmek üzere Çırağan Sarayı yaptırılmıştır. Daha sonra Meclis-i Mebusan’a tahsis edilen bu bina 1909’da yanmıştır. Yine burada, Ohrili Hüseyin Paşa (öl. 1622) tarafından yaptırılan Beşiktaş Mevlevîhanesi¹⁵ ve Mescidi vardır.

Beşiktaş’ın arkasında, padişahların sık sık gittikleri Hacı Hüseyin Bağlı olarak bilinen İhlamur Kasrı bulunmaktadır. Beşiktaş’ın Maçka, Haseki Tarlası, Yeni Mahalle gibi bir çok mahalleleri vardı. Evliya Çelebi’ye göre halkının çoğu Anadolu’dan gelme ve ekserisi âyân ve kibar olup zevk ehli idi. Bektaşîlerden Karaabalı Mehmed Baba, Kanunî Sultan Süleyman’a rica ederek Beşiktaş’taki Süleymaniye Câmii’ni yaptırmış ve Süleymaniye Mahallesini ve Karabalı bahçelerini tesis etmiştir.¹⁶

Yukarıdaki kısa tarihçesinden de anlaşıldığı üzere bu semt, tarihin hemen hemen her döneminde, padişahlar da dahil olmak üzere pek çok devlet büyüğünün dikkatini çekmiş ve özel ilgi görmüştür.

Şâirin, Divan’daki dört gazelinde mahlasını “Beşiktaşî Rızâ” şekliyle de kullanması, onun bu semt ile özdeşleşmiş olduğunu ve Beşiktaş’ın kendisi üzerinde bıraktığı izleri anlamamız açısından önemlidir:

Beşiktaşî Rızâyem râgıb-ı hacc oldı dil tıflı

Cenâb-ı Mısr’a tahrîk-i rikâb-ı esb-i nâz itdüm¹⁷

Olup burc-i safâda şems-i irfânile hem-âgûş

Beşiktaşî Rızâ ehl-i şerefde dâyedâr oldı¹⁸

¹⁴ Bursalı Mehmed Tâhir Efendi, *a.g.e.*, s.187

¹⁵ Neccâr-zâde Rızâ bu Mevlevîhanede post-nişîn olan Şeyh Mehmed Efendi’nin sohbetlerine katılmış ve bu kişiden Mesnevî-i Şerîf dersi almıştır. Bkz: Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, s.187; Sâlim, *a.g.e.*, s. 305; Ahmed Nüzhet Efendi, *a.g.e.*, s.67; Râmiz, *a.g.e.*, s. 132

¹⁶ Gelibolulu Âlî, Nâimâ, Silahdar, Râşid, İzzi ve Evliya Çelebi’den naklen, M. Tayyib Gökbilgin bu bilgiyi vermektedir. Bkz: “Tarihçe Boğaziçi”, *İslam Ansiklopedisi C.II*, MEB Yay., İst. 1970, s. 674-675

¹⁷ Neccâr-zâde Rızâ, *Divan*, Millet Ktp. Pertev Paşa 411, vr. 24a

¹⁸ Neccâr-zâde Rızâ, *a.g.e.*, vr. 43b

Neccârzâde Rızâ Divanı'nda, Beşiktaş semtinin güzelliklerini öven iki ayrı şiir mevcuttur. Şiirler konusu itibariyle kısmen şehrengizlere benzediğinden, bunları şehrengiz türüyle bağlantılı olarak ele almanın daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

Neccârzâde Rızâ Divanı'nda, Beşiktaş semtinin güzelliklerini öven ilk şiir, sekiz beyitlik bir manzumedir. Şâir, bahçelerindeki güllerinin açılmasıyla, Beşiktaş'ın cennete döndüğünü belirterek söze başlıyor ve Beşiktaş'ın nehirlerini, çiçeklerini övüyor. Beşiktaş'ta mezarı bulunan Şeyhülislam Yahyâ'nın ve Ahmed-i Tûrân'ın türbeleri ile bu semti süslediklerini, nurlandırdıklarını ifade ediyor. Beşiktaş'ın hüznü gönülleri ferahlatıcı, gönül alıcı bir tabîî güzelliğe sahip olduğunu, Beşiktaş'ta açan çiçeklerin, çimenlikleri süslediğini, bu güzellikler arasında sevgili ile kır gezisi yapma arzusunda olduğunu dile getiriyor.

Neccârzâde Rızâ, şâir olmakla beraber aynı zamanda Beşiktaş'ta tekkesi olan bir Nakşî Şeyhidir.¹⁹ Şâir, şiirin son beytinde, Şeyh Rızâ'nın dergâhına yüz sürüldüğünde Beşiktaş'ın yanağının güzelliklerini ortaya koyacağını ifade ediyor.

*Açıldı yine gonce-i gülzâr-ı Beşiktaş
Mânend-i cinân oldu çemenzâr-ı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın gül bahçelerindeki goncaların açılmasıyla buranın çimenlikleri cennete benzedi.

*Dil-teşne-i hicrânı olur vasl ile şâd-âb
Sîr-âb ider atşânını enhâr-ı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın nehirleri gönlü ayrılıktan susamış insanları vuslatıyla suya kandırır.

*Gördüm o mehi zîr-i draht-ı emelümde
Aks itdi ruh-ı âline enhâr-ı Beşiktaş*

Sevgiliyi, emel ağacımın altında, Beşiktaş'ın nehirleri al yanağına aksetmiş halde iken gördüm.

*Yahyâ-i Beşiktaşı ziyâret ideliüm gel
Oldur sebeb-i zînet-i kühsâr-ı Beşiktaş*

Beşiktaş dağlarının süsü olan Yahyâ Efendi'nin kabrini ziyaret edelim, gel.

*Gel Ahmed-i Tûrânı dahi eyle ziyâret
Hakkâ ki odur bâis-i envâr-ı Beşiktaş*

¹⁹ Bursalı Mehmed Tâhir, *a.g.e.*, s.187

Gel, Beşiktaş'ın nurlanmasının sebebi olan Ahmed-i Turân'ı da ziyaret eyle.

*Âgûş-ı mahabbetde yer itdi dil-i zâre
Şâd eyledi tıfl-ı dili dildâr-ı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın dilberleri, ağlayan gönle muhabbet kucağında yer verdiği için gönül çocuğunu mutlu etti.

*Gül-geşt ideliüm yâr ile pîrâmen-i deşti
Zeyn itdi çemen sahnını ezhâr-ı Beşiktaş*

Çiçeklerinin güzelliği ile çimenliği süsleyen Beşiktaş'ın kırlarında sevgili ile bir gül seyri yapabilirsek !

*Rû-mâl ideliüm hâk-i der-i Şeyh Rızâya
Tâ keşf-i cemâl eyleye ruhsâr-ı Beşiktaş²⁰*

Beşiktaşlı Şeyh Rızâ'nın kapısının toprağına yüz sürelim ki Beşiktaş'ın yanağı güzelliklerini ortaya koysun.

İkinci şiir ise, yirmi beyitten oluşmaktadır. Neccârzâde Rızâ bu şiirde, diğer şiirden biraz farklı olarak, Beşiktaş'ın doğal güzelliklerinden çok, manevî güzelliğini ele almış ve semti tasavvufî tabirler kullanarak tasvir etmiştir.

Neccârzâde Rızâ, Beşiktaş'ın mesîre yerlerinin insana huzur verdiğini belirterek başladığı bu şiirde, Beşiktaş'ın, cihan sultanı istediği için, sabah akşam dua ettiğini; buradaki bülbüllerin ötüşleri ile âşıkların çalgına döndüğünü belirtiyor. Beşiktaş'ın gülünü, nergisini ve sümbülünü medh eden şâir, bu semtin güzelliğinin, hislerinde meydana getirdiği letâfeti dile getiriyor. Bu semtte, kırmızı lâlelerin açtığını ve insanların güzellikleri seyretmek üzere buraya geldiklerini belirtiyor. İlk şiirde olduğu gibi, Beşiktaş'ta türbesi ziyaret edilecek kişilerin olduğunu, bunlardan Beşiktaşlı Şeyh Yahyâ Efendi'nin bu semti süslediğini ve Beşiktaş'a şeref verdiğini ifade ediyor. Ahmed-i Tûrân'ı da ziyaret arzusunda olan şâir, bu kişinin Beşiktaş'a bereket getirdiğine inanıyor. Beşiktaş sevdasının insanı deliye döndüreceğini ifade eden şâir, semtin kıymetinin bilinmediğini söylüyor.

*Ülfetgede-i melce' ü me'vâ-yı Beşiktaş
Revnak-dih-i ins oldı ser-â-pây-ı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın gezilen sığınılan mekanları baştan ayağa insanların gönüllerini aydınlattı.

²⁰ Neccâr-zâde Rızâ, *a.g.e.*, vr. 18b (Tuhfetü'l-İşâret, 40. Gazel)

Ber-dâşte-i makdem-i sultân-ı cihândur

Her subh u mesâ dest-i temennâ-yı Beşiktaş

Beşiktaş, cihan sultanının bu semte lutf edip gelmesini sabah akşam dua ederek istemektedir.

*Âgâze-i şehnâz ile uşşâkı dem-â-dem
Şûrîde ider bülbül-i şeydâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın çılgın bülbüllerinin şehnâz makâmında ahenkle ötmeye başlaması, âşıkları her an perişan eder.

*Zib-âver-i destâr-ı cevânân-ı çemendür
Gülşende bugün gonce-i zîbâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın güzel goncası bugün kırlardaki gençlerin sarığının süsüdür.

*Zerrîn-kadeh seyrin ider nâz ile îmâ
Mahmûr-ı gama nergis-i şehlâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın şehla gözlü nergisi, gam mahmuru olanlara altın işlemeli kadehi seyretmeyi naz ile ima eder.

*Şol kâkül-i cânân gibi başdan çıkar âhir
Sevdâ-zede-i sünbül-i sahrâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş sahrasının sevdalı sünbülü, sonunda sevgilinin kâkülü gibi baştan çıkar.

*Gehvâre-i nâz içre ider zâr u remîde
Etfâl-i Sitanbulı temâşâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ta gezinti yapmak, İstanbul çocuklarını naz beşiği içinde ağlatır ve korkutur.

*Şâhâ gideliüm zevk-i Çerâgâna kerem kıl
Açıldı yine lâle-i hamrâ-yı Beşiktaş*

Ey şâhım, Beşiktaş'ın kırmızı lâleleri yine açıldı. Lutf et de beraber Çırağan zevkine gidelim.

*Ahbâbı ziyâret ideliüm taraf-ı çemende
Mecmûa-i ins oldı şehâ cây-ı Beşiktaş*

Ey şâhım, Beşiktaş sırtlarındaki dostları ziyaret edelim; çünkü burada dostlar biriktikçe birikti...

*Menzilgeh-i aktâb u melâz-ı budalâdur
Ârâmgeh-i türbe-i Yahyâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'taki Yahyâ Efendi türbesi, abdalların sığınağı, devrin önde gelen din büyüklerinin menzilidir.

*Ol zât-ı şerîfüñ eser-i vâye-i lutfi
Oldi şeref-i sâye-i bâlâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş semtinin şerefi, Yahyâ Efendi'nin lutfunun eseri olmasıyla yüceldi.

*Gel eyleyelüm Ahmed-i Tûrân'ı ziyâret
Oldur sebab-i meymenet-efzâ-yı Beşiktaş*

Gel Ahmed-i Tûrân'ı da ziyaret edelim. Beşiktaş'ın bereketinin artmasına bir sebep de odur.

*Hak celle alâ eyleye tâ rûz-ı kıyâmet
Âsâr-ı şerîfin çemen-ârâ-yı Beşiktaş*

Cenâb-ı Allah kıyamete kadar (Yahyâ Efendi yahut Ahmed-i Tûrânî gibi) şerefli lütuflarını Beşiktaş semtinin süsü kılsın.

*Dil-zindelere rahmet okur mürde-dilânı
Emvâtını yâd itdürür ihyâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın canlılığı, ölülerini hatırlatır. Kalbi hissizleşmiş olanlar, kalbi dirilere rahmet okur.

*Sıbyân-ı perî-rûyı görünmez göze yohsa
Divâne ider âdemi sevdâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın yüzü peri gibi güzel çocukları göze görünmez. Şâyet görünürse Beşiktaş'ın sevdası insanları deli eder.

*Perverde-i âgûş-ı edeb itmede dâ'im
Masûmların hvâce-i dâna-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın bilgic hocası, çocukları daima edep kucağında beslemektedir.

*Bir vechile bilmez ne kumaş olduğın âdem
Erzân görünür kıymet-i kâlâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın kumaşları kıymetsiz görünür. Ama insan onların ne kadar kıymetli olduğunu bilmezler.

*Mâhî-i dili eyledi nâ-çâr rübûde
Sayyâd-ı gamuñ dâmına deryâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın denizi, gam avcısının tuzağına gönül balığını çaresiz kalarak kaptırdı.

*Ser-menzil-i enhâr-ı besâtîn-i cinândur
Yenbû-ı hayât-âver-i mecrâ-yı Beşiktaş*

Beşiktaş'ın hayat veren suları, cennet bahçesindeki nehirlerin kaynak yeridir.

*Tev'em geçiniüp mehd-i uhuvvetde Rızâya
Tıfl-ı dili zâr eyledi ebnâ-yı Beşiktaş²¹*

Beşiktaş'ın insanları, kardeşlikte kendilerini Rızâ ile ikiz saydıkları için gönül çocuğunu ağlattılar.

Neccârzâde Rızâ Divanı'nda bu iki şiiirden başka, sadece Beşiktaş'ın adının geçtiği beyitler de vardır. Bu beyitler şunlardır:

*Dâye âgûş-ı Beşiktaş içre buldı şehd-i şevk
Mehd-i ünsiyet geliür tıfl-ı dile gâyet lezîz²²*

Gönül çocuğu gayet lezzetli şevk balını, Beşiktaş dadısının kucağında ve dostluk beşiğinde buldu.

*Beşiktaş'ındadır tıfl-ı diliñ mehd-i ferah-zâdı
Uyandır şem-i bahtum dil-berâ nûr u ziyâ gönder²³*

Gönül çocuğunun ferah beşiği Beşiktaş'tadır. Ey sevgili bahtımın mumunu yak ve buraya ışık gönder.

*Tıfl-ı murâd virdi Beşiktaş'a zîb ü fer
Meydân-ı dilde şeyh-i müird-i Rızâ menem²⁴*

İstek çocuğu Beşiktaş'ı süsledi. Gönül meydanında Rızâ müridinin şeyhi benim.

SONUÇ

Klâsik Türk edebiyatına âşinalığı olmayan insanların zihinlerinde, bu dönem şiiirinin konusunun ağırlıklı olarak insan olduğu ve genellikle şiiirlerde, insana duyulan aşkın ruhta bıraktığı derin izlerin dile getirildiği fikri yaygındır. Oysa bu doğru kabul edilebilecek bir düşünce değildir. Bu dönem şiiiri sadece insanı konu almamış, insanla beraber ele alınan bir çok konunun yanında tabiat da yerini almıştır.

Neccârzâde'nin Beşiktaş için yazdığı bu şiiirlerden de anlaşılmaktadır ki, Klâsik dönem şiiiri sadece insan ve ona duyulan aşk etrafında kısır bir döngü içinde değildir. Bir semt, hatta tabiat da bu dönem

²¹ Neccâr-zâde Rızâ, *a.g.e.*, vr. 56b(Vâridât-ı Gaybiyye, 10. Kaside)

²² Neccâr-zâde Rızâ, *a.g.e.*, vr. 14b (Tuhfetü'l-İşâret, 25. Gazel)

²³ Neccâr-zâde Rızâ, *a.g.e.*, vr. 131a (Hâtimetü'l-Vâridât, 4. Kaside)

²⁴ Neccâr-zâde Rızâ, *a.g.e.*, vr. 155b (Hâtimetü'l-Vâridât, 70. Gazel)

nazmına konu olabilmektedir. Bir şehrin, semtin güzelliklerini dile getiren şiirler, edebî açıdan olduğu kadar, tarih ve kültür açısından da önemlidir.

Neccârzâde Rızâ'nın bu şiirleri, bir semti medh için yazılan ilk şiirler değildir. Bu tür şiirlere Klâsik dönem edebiyatında sıkça rastlamak mümkündür. Ancak Neccârzâde Divanı'ndan alınan bu şiirler, Beşiktaş semti için yazılmaları ve tarihî nitelik taşımaları açısından, o dönem kültürü ve semt için önem arz etmektedir.